

Stig Hermansson

Skogsskador i Region Syd 2017

Inledning

Denna rapport har tagits fram gemensamt av skogsskadesamordnarna i Skogsstyrelsens nio distrikt i Region Syd, omfattande Västra Götalands, Hallands, Jönköpings, Östergötlands, Kalmar, Kronobergs, Blekinge och Skåne län, bild 1. Underlag har samlats in från varje enskilt distrikt där personalens fältobservationer sammanställts av distriktets skadesamordnare, via övriga kontakter med kollegor vid Skogsstyrelsen, information från SLU, samt i vissa fall även via kontakter med andra skogliga aktörer. Uppgifterna har sedan sammanställts av Stig Hermansson skadesamordnare för Region Syd.

Skogsskaderapporter lämnas även från Skogsstyrelsens övriga två regioner, Mitt och Nord. Den läsare som vill ha mer upplysningar om skogsskador eller diskutera skogsskador kan vända sig till berört Skogsstyrelsedistrikt, se www.skogsstyrelsen.se.

Sammanfattning

Vi kommer aldrig helt kunna komma undan att vår skog drabbas av olika typer av skador, men genom att följa skadebilden kan vi jobba förebyggande för att försöka lindra eller undvika dem i den mån det går. Här följer en kort sammanfattning av de allvarligaste skadorna inom regionen under 2017.

Första halvan av 2017 var nederbördsfattigt, detta hade då föregåtts av 2016 som var ett torrt år. Många granbestånd led därför under våren av torkstress och med kraftig barrutglesning. Detta förstärktes av angrepp av granrost samt en riklig blomning varför det på många platser observerades dåliga granbestånd. En del bestånd bedömdes så dåliga att de avverkades. Den torra våren följdes sedan av en kall och regnig sommar.

Ett antal skogsbränder inträffade under sommaren där de största skedde i Kronobergs län, Gillbonderyd ca 160 ha och i Jönköpings län, Flymosse.

Snytbaggeskador har rapporterats in från hela regionen. Man bedömer att skadenivåerna är relativt höga.

Då det under våren fanns många torkstressade granbestånd kunde man befara att det skulle bli en del angrepp av granbarkborre på stående skog. Detta inträffade dock inte och det rapporteras om mindre och spridda angrepp här

och var. Detta tyder på att stammen av granbarkborre är nere på en ”normal” nivå.

Under året har de första konstaterade angreppen på tall av *Diplodia* upptäckts. Det är i Kalmar- och Kronobergs län.

Bild 1. Skogsstyrelsens Region Syd. www.skogsstyrelsen.se

Väderbetingade skador

Storm

2017 var ett ovanligt lugnt år när det gäller stormar, det har endast varit mindre stormar med marginella skador som följd.

Toppbrott

Från högländet och norra delen av Kronobergs län rapporteras om blötsnö. Detta har lokalt resulterat i svåra snöbrott på främst nygallrade bestånd och i en stor andel nedböjda träd i ungskogar.

Torka

Efter 2016 års torka var grundvattnet väldigt lågt inom stora delar av regionen. Det var inte bara i de östra delarna som det var ett bekymmer utan det var även orter i Halland som införde bevattningsförbud. Torkan återspeglades av att det på många håll fanns granbestånd som blev väldigt glesa och på väg att dö. Ofta förstärktes bilden av angrepp av granrost. I bl.a. norra delen av Kalmar län fick bestånd avverkas för att rädda virkesvärdet.

Under sensommaren observerades granbestånd som låg kustnära i Halland att de var bruna och gulfärgade i kronorna. Det var främst på mark med ett tunt jordlager och grusiga backar. Skadan bedömdes bero på torkstress och saltvindar i några fall avverkades bestånden.

Torkan förbyttes under det andra halvåret till rikligt med nederbörd som har gjort att grundvattennivåerna har återställts till det normala. Som exempel så har det i norra Skåne under perioden juni – december uppmätts 1100 mm nederbörd. Detta har då vållat problem när det gäller avverkning och vidaretransport till industri.

Frostskador

Lokalt har frostskador av ringa omfattning förekommit inom hela regionen.

Svampskador

Diplodia Pinea

Under hösten 2017 kom de första rapporterna från Kalmar län om misstänkta angrepp av Diplodia på tall. Detta bekräftades senare efter provtagning. Angreppen finns i Kalmar och Vimmerby kommuner. Lite senare konstaterades också angrepp i Kronobergs län. Detta var inte helt oväntat eftersom tidigare kända angrepp ligger längre norrut i Sverige. Sannolikt finns den på fler ännu ej upptäckta platser inom regionen. Angrepp av Diplodia kan lätt förväxlas med knäckesjuka varför det för en lekman kan vara svårt att avgöra vilken svamp som angripit. Det är inte helt ovanligt att båda arterna förekommer samtidigt. Sporspridning sker vid tidpunkten för tallens skottsträckning varför man avråder från att röja i tall föryngringar vid denna tidpunkt. Rekommendationen är att röja ner angripna stammar för att minska sporspridningen, men då med beaktande av tidpunkten.

Diplodia på yngre tall, Älmhult. Foto Anna-Lena Andersson

Rotticka och Honungsskivling

Rotticka och honungsskivling är båda allmänt förekommande i hela regionen. Rottickan uppträder främst i äldre granskogar, men även i medelålders granskog på grunda marker. Rottickan angriper även tall och i viss mån även lärk och björk. Dessa angrepp kan ske då redan från plantstadiet och upp till medelålders träd. Angreppen på tall börjar att bli mer uppmärksammat. Honungsskivlingen angriper vanligen yngre bestånd av både gran och tall, men kan även döda äldre granar. Bedömningen är att omfattningen av skadorna successivt ökar i våra monokulturer av gran, men att det är svårt att utläsa hur stor förändringen är mellan olika år.

Almsjuka och askskottsjuka

Alm- och askskottsjukan finns fortsatt representerad i hela Skogsstyrelsens Region Syd. Almen slås oftast ut mer eller mindre totalt i drabbade bestånd. Rapporter om almsjuka har kommit från Öland, Billingen och Holmsjö i Blekinge.

Askskottsjukan är en vanlig skada inom regionen och den drabbar både yngre och äldre träd. En del av dem dör, andra lever vidare om än med liten grönkrona och vissa träd tycks ha repat sig och blivit tätare igen. Angreppen upplevs inte ha ökat under 2017 utan det är främst tidigare drabbade träd som tynar. På Öland blir dock de flesta plantorna sällan högre än ca 0,5 meter innan de angrips och därefter dör.

Övriga svampar

Rapporter om ytterligare några olika typer av svampangrepp har inkommit från 2017. Under våren rapporterades från många håll om angrepp av granrost, bilden förstärktes av torkstress och rikligt med hanblommor på granarna.

Från bl.a. Göteborgs och Östergötlands distrikt rapporteras om angrepp av Phytophthora på al, ett angrepp som pågått under flera år.

Det finns även spridda rapporter om knäckesjuka på tall.

Insektsskador

Granbarkborre

Huvudsvärmingen inträffade under vecka 19-21 men det gav inte upphov till särskilt mycket skador på stående skog. Att sen sommaren var kall bidrog till att det inte blev någon större svärming senare på sommaren.

Generellt har man bara noterat få och små angrepp på enstaka ströträd och små trädgrupper i låg eller normal omfattning i hela regionen.

Snytbagge

Alla distrikt i Skogsstyrelsens Region Syd har rapporterat om skador orsakade av snytbagge från säsongen 2017. I större delen av regionen bedömer man att skadenivåerna ligger kvar på samma normala till höga nivå som tidigare år, medan man på vissa håll ställer sig frågan om vissa av de nya mekaniska snytbaggesskydden verkligen håller måttet. Man ifrågasätter både plantornas utveckling och den faktiska effekten mot själva angreppen. Dock ligger rekommendationen att man både bör markbereda och använda sig av behandlade plantor fast.

Svart granbastborre

Flera distrikt har rapporterat ökade angrepp av svart granbastborre på plantor. På några håll har man ställt sig frågan om angreppen av svart granbastborre ökat efter att man slutat med kemisk behandling mot snytbagge. Vissa observationer tyder på det. Detta eventuella fenomen kan vara värt att följa upp. Den svarta granbastborren gör sitt gnag på plantornas rötter och runt stambas.

Jättebastborre

Angrepp av jättebastborre noterades i norra Blekinge län, södra Kalmar län och i några angränsande delar av Kronobergs län under 2016. Angreppen fortsatte under 2017 men i något mindre omfattning. I riktigt unga bestånd kan en sanitetsgallring hjälpa för att ge de kvarvarande träden mer yta att suga vatten ifrån, men i äldre bestånd är rådet att lämna skogen orörd eller att slutavverka då sanitetsgallringar snarare visat sig trigga igång ännu mer angrepp.

Ögon- och Öronvivlar

Från Göteborgs, Skaraborg-Fyrbodal, Jönköpings, Östergötlands och Skånes distrikt rapporteras om granplantor som blivit kalätta av Ögon- och Öronvivlar. De fullbildade skalbaggarna gör denna skada, medans artens larver kan gnaga på plantornas rötter. Lokalt har det kunnat bli kraftiga skador.

Angrepp av Ögon – Öronvivlar. Foto Håkan Kollander

Röd tallstekel

I hela Kalmar län och i södra och östra delen av Östergötland har konstaterats angrepp i tallungskogar men angreppen har varit begränsade. I norra Dalsland har också spridda angrepp noterats.

Övriga insekter

Den blåsvarta björkstekeln har spridit sig över nästan hela Skåne, men man bedömer att angreppens omfattning har minskat kraftigt de senaste åren utom i trakten av Ystad. Det nordligaste fyndet är vid Haverdal utanför Halmstad. Lärkborren finns representerad i hela den västra halvan av Skåne, men att man inte ännu hittat skador på växande skog.

Stora angrepp av hårig videbagge på klibbal, sälg och vide rapporteras från Bohuslän och Dalsland.

Kalätning av lindmätare/allmän frostfjäril på ekbestånd har under 2016 endast förekommit i några enstaka fall.

Skador orsakade av däggdjur förutom klövvilt.

Det har inte rapporterats några skador av däggdjur förutom av klövvilt. När det gäller älgskador så hänvisas till ÄBIN-rapporter. Men generellt för klövviltsskador så ökar skadorna av rådjur och Kronhjort. Kronhjortens utbredning är under utökning och skador i form av barknag på gran dyker upp där det tidigare inte förekommit.

Skogsbränder

Förutom ett antal mindre bränder så var det två lite större bränder under 2016. En naturvårdsbränning som gick fel orsakade en brand där ca 160 ha skog i Målerås, Kronobergs län förstördes. I Jönköpings län brann i och runt Flymosse utanför Bredaryd. Det var främst tallskog på torvmark som drabbades men huvuddelen av det brunna området bestod av impediment.

Övriga skador

Det har uppmärksammats främst på Kalmars distrikt att unga tallplantor både planterade och självsådda har tillväxtstörningar som yppar sig genom att sidoskotten skjuter skott men inte toppknoppen. Det verkar vara brist på apikal förmåga (att det växer från toppen). Orsak till detta är inte känt men kommer att utredas.

Den mycket regniga hösten och avsaknad av tjäle under vintern har vållat stora problem vid avverkning och transporter. Det är därför risk för ökade och bestående markskador.

Bedömda konsekvenser för 2018

De ovan beskrivna skadetyperna har naturligtvis påverkan på vårt skogsbruk i stort. De konsekvenser som vi kan se utifrån skadebilden är att det är viktigt att ståndortsanpassning görs fullt ut. Gran på fel mark är ett latent hot och ökar riskerna för olika typer av skador. Här spelar betetrycket från klövvilt en stor roll. Under 2018 bör vi särskilt ha ögonen på tallungskogen för att få veta om angreppen av *Diplodia* breder ut sig eller om det avtar. De olika skadetyperna, leder även till tillväxtnedläggning, kvalitetsnedläggning eller att träden får en lägre vitalitet. Både tillväxtnedläggning och kvalitetsnedläggning leder i sin tur till ekonomiska förluster för både markägaren och samhället i stort. Lägre vitalitet gör träden mindre motståndskraftiga mot nya eller ytterligare skador och de riskerar att till sist duka under.

Rekommendationer för att begränsa skadorna

För att begränsa de ovan nämnda skadetyperna finns det några saker man kan göra och tänka på i sitt skogsbrukande. Det är viktigt att ståndortsanpassa sitt skogsbruk. Sätter man rätt trädslag på rätt marker ökar trädens vitalitet och motståndskraft. Ståndortsanpassningen ger oss även ett mer varierat skogsbruk, vilket i sin tur både genererar en större riskspridning och mer foder åt det vilda i våra skogar. Granskog har i princip ingen markvegetation

under halva sin omloppstid då de är alldeles för täta och mörka. Tall-, löv- och blandbestånd har markvegetation under hela sin omloppstid eftersom ljuset tillåts tränga ned till marken. Det är även viktigt att både markbereda och skydda plantorna med insektsskydd vid planteringen. Detta för att öka plantornas chans att konkurrera med omgivande vegetation och för att skydda dem mot insektsskador under etableringsfasen. I många fall är det också viktigt med någon form av viltskydd.

Vidare är det nödvändigt att aktivt bruka sin skog och utföra röjningar och gallringar i tid för att skapa vitala bestånd som bättre klarar av olika typer av yttre påverkan. Vi måste även hålla en god skogshygien. Det är viktigt att arbeta upp stormfällt virke i tid och det är viktigt att hålla efter skadade objekt. Vi måste där utöver se till att uppnå en balans mellan tillgången till foder och mängden klövvilt. Förslagsvis genom olika foderskapande åtgärder i skogen i samverkan med en genomtänkt och långsiktig reglering av klövviltstammarna.

Mer information

www.skogsstyrelsen.se/Aga-och-bruka/Skogsbruk/Skador-pa-skog/
www.skogsstyrelsen.se/Myndigheten/Skog-och-miljo/Tillstandet-i-skogen/Algbetningsskador/Abin-2016/
www.slu.se/skogsskada/